

ПРОБЛЕМЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО САМОНАВЧАННЯ
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВТНЗ

І. В. Гіренко, ст. викл.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Проаналізовано шляхи ефективної організації самостійної роботи студентів з вивчення іноземної мови в позааудиторний час. Висвітлено роль самостійної роботи з іноземної мови як засобу засвоєння знань, оволодіння уміннями та навичками.

Ключові слова: самостійна робота, кредитно-модульна система, пізнавальна діяльність, навички.

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ СТУДЕНТОВ К САМООБУЧЕНИЮ
НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ ВО ВТУЗЕ

И. В. Гиренко, ст. преп.,
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Аннотация. Проанализированы пути эффективной организации самостоятельной работы студентов по изучению иностранного языка во внеаудиторное время. Подчеркивается роль самостоятельной работы по иностранному языку как способа усвоения знаний, овладения навыками и умениями.

Ключевые слова: самостоятельная работа, кредитно-модульная система, познавательная деятельность, навыки.

FORMATION OF STUDENTS' READINESS TO FOREIGN LANGUAGE
SELFEDUCATION IN TECHNICAL UNIVERSITIES

I. Girenko, Asst. Prof.,
Kharkiv National Automobile and Highway University

Abstract. The ways of efficient organization of students' independent work at a foreign language learning have been considered in the article. It is emphasized that the students' independent work helps to acquire knowledge, develop skills and abilities and achieve practical knowledge of a foreign language.

Key words: after-class activities; credit and module system, cognitive activity, skills.

Вступ

Сучасний громадський запит потребує виховання самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти під час виконання громадських, виробничих та економічних завдань. Виконання

цих завдань потребує істотного посилення самостійної і продуктивної діяльності студентів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми, орієнтуючись у житті суспільства [1]. Значні зміни в освіті та умовах праці викли-

кають велику потребу у навчанні протягом усього життя, отже висувають на перший план здатність і вміння людини до самоосвіти, самостійної навчальної й пізнавальної діяльності.

Роль самостійної роботи в наш час настільки значна, що ця проблема вимагає щоразу нових підходів та розв'язань, створення нових навчально-методичних матеріалів, особливо коли це стосується вивчення іноземної мови, яке, як відомо, вимагає значної частки самостійності. А в умовах інтеграції України до світового освітнього товариства необхідність знання кожним спеціалістом іноземної мови зростає. Роль самостійної роботи зростає в умовах кредитно-модульної системи, яка передбачає відведення достатньої кількості матеріалу на самостійне опрацювання з наступним його контролем. У Положенні про кредитно-модульну систему організації навчального процесу підкреслюється посилення ролі самостійної роботи студентів під час навчання [1].

Аналіз публікацій

Питання планування, організації, управління та контролю самостійної роботи (самостійної навчальної діяльності, самоосвіти, автономності навчання тощо) викликає інтерес у науковців з точки зору психологічного аналізу процесу навчання студента. Саме в самостійній роботі як основному засобі оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять, найяскравіше проявляються такі особистісні якості студента, як мотивованість, цілеспрямованість, самоорганізованість, самосвідомість, самостійність, особиста відповідальність, самоконтроль, самодисципліна тощо. М. Дьяченко, Л. Кандилович, Е. Іващик, В. Нечаєв, О. Пошетун, О. Савченко, Л. Рувинський, Т. Шамова та інші наголошують на тому, що самоосвіта – це самостійна навчальна діяльність, яка керується та спрямовується мотивацією. Опанування іноземної мови мотивується зовнішніми факторами. Але ефективність самоосвіти залежить від формування внутрішньої мотивації [3]. Важливо сформувати у студентів вміння самомотивації своєї діяльності, тобто зацікавитися, переконати себе в необхідності виконувати її, побачити важливість цієї діяльності та її результатів для себе. Таким чином, самоосвіта набуває особистісного харак-

теру. Здобутий у процесі навчання результат являє собою нове знання, новий засіб дії [2]. Проте особливості організації вивчення іноземних мов у позанавчальний час вивчені недостатньо.

Мета і постановка завдання

Мета статті – розглянути основні складові самостійної роботи студентів у позааудиторний час як обов'язкового виду їхньої навчальної діяльності, дослідити її місце у навчанні іноземної мови у технічному ВНЗ.

Основні шляхи формування готовності студентів до самонавчання з іноземної мови

Ефективне навчання не можливе без систематичного використання методів здобуття, опрацювання та упорядкування знань. Така робота буде вагомою і плідною, якщо значною мірою здійснюватиметься самостійно, якщо людина буде докладати максимум своїх зусиль, умінь і навичок для досягнення суттєвих результатів. Коли фахівець навчиться самостійно розбиратися у проблемах, завданнях, питаннях тощо, тільки тоді він може бути достатньо впевненим у своїх переконаннях і зі знанням справи відстоювати їх. Розвиток самостійності студентів, їхньої здатності до самонавчання, до пізнавальної самостійності стає в наш час дуже важливим завданням навчання. Різке збільшення обсягу інформації в усіх галузях знань, прискорення темпів утілення досягнень науки і техніки в національну економіку вимагають від сучасного спеціаліста систематичного оновлення професійних знань. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у формуванні у студентів здатності до самостійної роботи (самостійної діяльності) та пізнавальної самостійності як риси особистості. Тільки самостійна робота, самоосвіта, самовдосконалення, самостійна діяльність протягом усього життя можуть зробити людину справжнім професіоналом, знавцем своєї справи, зробити її справді необхідною для суспільства.

Для того щоб отримати максимальну віддачу від самостійної роботи, необхідно правильно визначити цілі, зміст, методи та форми організації процесу навчання, тобто потрібно керувати своєю пізнавальною діяльністю. Здатність студентів самоорганізовуватись вказує на наявність самоконтролю, який повинен

мати місце не тільки після закінчення, а також і під час процесу всієї діяльності. Критична оцінка результатів своєї діяльності підвищує творчий потенціал студента, розвиває аналітичне мислення та самостійність у процесі накопичення знань. Поняття самостійної роботи можна трактувати як складний пізнавальний процес, систему внутрішніх і зовнішніх дій, зумовлених єдністю мотивів і цілей, спрямований на сприйняття і творче засвоєння знань [5]. Результативність процесу навчання значною мірою залежить від закріплення досягнень аудиторної роботи. Студенти повинні добре зрозуміти особливості систематичної, копійки і трудомісткої самостійної роботи над іноземною мовою, усвідомити необхідність сприйняття мовних фактів під час збільшення теоретичних і практичних труднощів та обсягів матеріалу, що вивчається.

Самостійна робота студентів з іноземної мови визначається як форма чи засіб навчальної діяльності, за допомогою якої засвоюють знання, оволодівають уміннями та навичками, досягають практичного володіння мовою, що дозволяє використовувати її в повсякденному спілкуванні, професійно спрямованій комунікації, а також у науковій роботі, тобто процес самостійного оволодіння іноземною мовою є процесом пізнання, причому здійснюється він планомірно, систематично, сприяє розвитку логічного мислення та активізації розумової діяльності студентів [3]. Мета самостійної роботи є складовою частиною практичних цілей навчання іноземної мови у ВНЗ – удосконалення раніше набутих знань, умінь та навичок, щоб спеціаліст міг вивчати в ході своєї професійної роботи джерела іноземною мовою, вести пошук інформації в зарубіжній літературі, логічно осмислювати знайдену інформацію, користуватися різними видами читання, спілкуватися на побутові, професійні, ділові, культурологічні теми.

Проте не завжди студенти виявляються готовими працювати самостійно. Багато з них визнають, що не вистачає вміння правильно організувати самостійну роботу, деякі студенти не вміють правильно розподіляти вільний час [2]. Тому основна роль у формуванні умінь працювати самостійно належить викладачу, який демонструє прийоми самостійної роботи на аудиторних заняттях та організовує самостійну діяльність студентів. При цьому у викладачів виникають певні

проблеми, серед яких – труднощі визначення відповідних методичних прийомів, вибору адекватних форм самостійної роботи, управління самостійною роботою. Організація самостійної роботи буде правильною тільки з урахуванням потреби студентів в оволодінні іноземною мовою та за умови правильної постановки завдання, виконання яких потребує певних зусиль. Завдання викладача – допомогти студенту стати суб'єктом самостійної навчальної діяльності, тобто самому визначати цілі, обирати засоби навчання, корегувати, оцінювати, нести відповідальність за свої дії і результат. У цьому викладачу допоможе особистісно-діяльнісний підхід, який вбачає в центрі навчання студента як суб'єкта діяльності [2]. Тому цілі занять та способи її досягнення мають визначатися з позицій самого студента, з урахуванням його інтересів, потреб, індивідуальних особливостей.

Готовність до самостійного навчання має декілька взаємозалежних та взаємопов'язаних компонентів: психологічний компонент (мотивація, ставлення до цієї діяльності, інтелектуальні можливості та здібності, вольовий потенціал, саморегуляція); комунікативний компонент (комунікативна компетенція); методологічний компонент (засвоєння методів та прийомів самостійної діяльності, вміння орієнтуватися в цій діяльності, знання особливостей її виконання).

Залежно від формування кожного з компонентів готовності розрізняють три її ступені: 1) готовність до копіювальної діяльності (перевага зовнішньої мотивації, низький рівень саморегуляції, форма засвоєння дій – наслідування, осмислене копіювання дій викладача, виконання вправ під його керівництвом); 2) готовність до відтворюваної діяльності (перевага зовнішньої мотивації, середній рівень саморегуляції, самостійне відтворення студентом прийому, засвоєного сумісно з викладачем, використання засвоєного прийому в аналогічних умовах діяльності); 3) готовність до самостійної діяльності (перевага внутрішньої мотивації, високий рівень саморегуляції, самостійне виконання різних вправ, використання прийомів у нових, але не в аналогічних умовах діяльності) [3].

Викладач має визначити рівень готовності кожного студента до самостійного навчання. Для цього проводить різні психологічні тести, анкети, бесіди, спостереження, вивчення

продуктів діяльності студентів тощо. Процес формування готовності до самонавчання передбачає:

- 1) спеціальну організацію навчального процесу;
- 2) організацію самостійної роботи як самостійної пізнавальної діяльності.

Основою формування готовності студентів до самостійної роботи є організована діяльність викладача на аудиторних заняттях та його керування самостійною роботою, яке поступово стає все більш гнучким та опосередкованим.

Правильно організована самостійна робота, на думку Е. Івашик [3], дозволяє передбачити кінцеві результати навчання іноземної мови.

Висновки

Формування фахівця нового типу не можливе без цілеспрямованої організації його самостійної роботи, яка є обов'язковим видом навчальної діяльності під час навчання у ВНЗ. Готовність до самонавчання з іноземної мови дозволяє студентам підтримувати і розвивати систему своєї безперервної мовної

освіти, удосконалювати власний мовний рівень. Самостійна робота протягом усього життя може зробити людину справжнім професіоналом і знавцем своєї справи.

Література

1. Дьяченко М. И. Психология высшей школы / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ им. Ленина, 2004. – 384 с.
2. Ивашик Е. Самостоятельная внеаудиторная учебная работа студентов как средство совершенствования учебно-воспитательного процесса по иностранным языкам в вузе / Е. Ивашик // Формирование коммуникативной иноязычной компетенции: сб. науч. тр. Моск. гос. линг. ун-та. – 2005. – Вып. 42. – С. 32–42.
3. Нечаев В. Я. Социология образования / В. Я. Нечаев. – М.: Наука, 2005. – 56 с.

Рецензент: Є. М. Воронова, доцент, ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 22 січня 2014 р.